

УДК 321.7:061.1(4-7ЄС)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.62.43>

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ В ПІДТРИМЦІ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Юрій Тишкун

*Національний університет «Львівська політехніка»,
Інститут гуманітарних та соціальних наук,
кафедра політології та міжнародних відносин
вул. Степана Бандери, 12, 76014, м. Львів, Україна*

Лілія Горбачова

*Національний університет «Львівська політехніка»,
Інститут гуманітарних та соціальних наук,
кафедра політології та міжнародних відносин
вул. Степана Бандери, 12, 76014, м. Львів, Україна*

У статті висвітлено зусилля Європейської комісії з підтримки розвитку громадянського суспільства в Європі, зокрема в межах Європейського Союзу. Досліджено напрями реалізації курсу Європейської комісії, скерованого на підтримку демократії в державах-членах ЄС, сприяння ініціативам організацій громадянського суспільства та залучення громадян до ухвалення рішень на європейському рівні. Розглянуто найважливіші документи Європейського Союзу, що визначають принципи взаємодії між громадянським суспільством та інститутами ЄС: відкритість, підзвітність, ефективність й узгодженість. Особливу увагу звернено на механізми публічних консультацій між інститутами ЄС та громадськістю, участі неурядових організацій у розробленні стратегічних документів ЄС. Розглянуто програми Європейської комісії з фінансової підтримки громадянського сектору, зокрема Механізму розвитку громадянського суспільства, що діє в межах Інструменту передвступної допомоги ЄС. Визначено, що громадянське суспільство Європейського Союзу відіграє вагомую роль для забезпечення демократичної стабільності в регіоні, соціальної згуртованості та захисту прав людини. Наведено приклади ініціатив Європейської комісії, спрямованих на розвиток механізмів громадської участі в державах-членах ЄС, підвищення прозорості урядування та захисту демократичних прав через такі платформи, як Have Your Say, European Citizens' Initiative, EU Children's Participation Platform та Citizens' Engagement Platform тощо. Окрему увагу приділено викликам, що постають перед громадянським суспільством Європи, серед яких: поширення євроскептицизму та популізму, вплив гібридних загроз, зокрема інформаційних війн. Визначено перспективи розвитку інституцій громадянського суспільства в Європі за підтримки Європейської комісії, зокрема в контексті нової Стратегії європейського громадянського суспільства, запланованої до публікації у 2025 р. Наголошено на необхідності подальшого зміцнення партнерства між інститутами ЄС та громадськими ініціативами задля забезпечення сталого розвитку демократії і громадянської активності в Європейському Союзі.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадські організації, Європейська комісія, Європейський Союз, європейські інститути, демократія, ухвалення рішень.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі європейської інтеграції зростає важливість формування громадянського суспільства як основи демократичного розвитку та стабільності на європейському континенті. Європейська комісія (далі – Комісія), як один із ключових інститутів Європейського Союзу, відіграє центральну роль у цьому процесі,

розробляючи політики та ініціативи, спрямовані на посилення демократичних цінностей, прав людини й активної участі громадян у суспільному житті як передумов розвитку громадянського суспільства в середині ЄС.

В умовах, коли існуванню єдиного європейського простору загрожують серйозні зовнішні й внутрішні виклики (зростання євроскептицизму, міграційні кризи, інформаційні війни та поширення популізму), роль Європейської комісії в підтримці громадянського суспільства Європи (оскільки Європейський Союз на рівні офіційних документів досі дещо зверхньо уособлює себе з Європою загалом і структурою громадянського суспільства в межах своїх кордонів з громадянським суспільством Європи – зокрема) лише зростає. Саме Комісія сприяє розвитку механізмів участі громадян у ухваленні рішень у середині ЄС, підтримує неурядові організації та ініціативи, що сприяють соціальній згуртованості в середині держав-членів ЄС та формуванню єдиної європейської ідентичності їхніх громадян. Також аналіз діяльності Європейської комісії в цій галузі дає змогу зрозуміти, наскільки ефективно втілюються європейські цінності, які труднощі постають перед наднаціональними інститутами ЄС (не тільки Комісією, а і Європейською Радою, Європейським парламентом, Комітетом Регіонів та Європейським економічним і соціальним комітетом) у цьому процесі, а також визначити перспективи розвитку громадянського суспільства на континенті загалом і в державах-членах ЄС зокрема з урахуванням сучасних викликів.

Метою статті є аналіз ролі Європейської комісії у формуванні європейського громадянського суспільства, що зумовлює такі завдання: 1) дослідити вплив Європейської комісії на розвиток громадянського суспільства в ЄС; 2) оцінити специфіку підтримки громадянських ініціатив та механізмів участі громадян у політичному та соціальному житті ЄС.

Джерельною базою дослідження є праці і європейських, і українських науковців, які досліджують вплив громадянського суспільства на євроінтеграцію, проблеми залучення громадянського суспільства до управління Європейським Союзом [5; 6; 8; 21]. Для аналізу ролі організацій громадянського суспільства в європейському інституційному дискурсі, викликів та перспектив розвитку співпраці інститутів ЄС і європейського громадянського суспільства в статті використано повідомлення, річні звіти та стратегії європейських інститутів [1; 3; 4; 7; 10; 11; 12; 14; 19; 22]. Крім того, важливу роль у дослідженні відіграли пресрелізи, розміщені на офіційних інтернет-сторінках Європейської комісії та Європейського громадянського форуму [9; 15; 20; 23].

Громадянське суспільство є різноманітним та містить широкий спектр учасників і напрямів діяльності, що допомагає дати його варіативні дефініції. Зокрема, Європейський соціально-економічний комітет (далі – Комітет) дав таке широке визначення громадянського суспільства, згідно з яким воно «є збірним терміном для всіх типів соціальних дій окремих осіб або груп, які не походять від держави і не керуються нею» [1, с. 3].

В інституційному вимірі громадянське суспільство Європейська комісія визначає як організації, які займаються підвищенням рівня обізнаності громадян з найрізноманітніших питань, їхньою освітою, надають їм підтримку або послуги, здійснюють моніторинг курсів політики та адвокації, захисту прав людини [2, с. 1]. На рівні ЄС Комітет визначає Організації громадянського суспільства (далі – ОГС) як сукупність усіх недержавних, неприбуткових, незалежних організаційних структур, члени яких мають цілі та обов'язки, що становлять загальний інтерес і які можуть діяти як посередники між органами державної влади та громадськістю. До ОГС належать: стейкхолдери ринку праці (соціальні підприємці, профспілки), неурядові культурні, дослідницькі та наукові організації, громадські асоціації, релігійні громади, некомерційні медіа, фонди, університети тощо [3, с. 3].

Європейський Союз визнає головну роль ОГС у реалізації його курсу глобальної політики з питань розвитку та інших його політик, цінує їх різноманітність і співпрацює з прозорами, підзвітними та дієздатними ОГС, які поділяють його відданість цілям соціального прогресу та фундаментальним цінностям миру, свободи, рівних прав і людської гідності [4, с. 6].

Серед наднаціональних інститутів ЄС саме Європейська комісія відповідальна за практичні відносини з ОГС Європи. Зокрема, до її компетенції належить розроблення пропозицій щодо оновлення європейського законодавства в цій сфері та формування до кінця 2025 р. «Стратегії ЄС для громадянського суспільства» (EU Civil Society Strategy). Для досягнення цих цілей Комісія активно залучає до реалізації своїх заходів бізнес та громадянськість як представників громадянського суспільства Європи, особливо для заохочення громадян окремих членів ЄС до участі в його функціонуванні як способу подолання кризи легітимності європейських інститутів серед європейців. Автори Білої книги «Про європейське врядування» (White Paper on European Governance) задекларували ключову роль громадянського суспільства в впровадженні належного врядування в ЄС через імплементацію в діяльності його наднаціональних інститутів принципів відкритості, підзвітності, ефективності та узгодженості. Акцент авторів Білої книги на розвиток демократії участі в ЄС стимулював дебати науковців про громадянське суспільство Європейського Союзу [5, с. 4].

Механізми публічних консультацій між керівними органами ЄС та громадянським суспільством Європи (і держав-членів ЄС, і держав-партнерів та кандидатів на вступ у Союз) сприяють посиленню ролі громадського сектору в Європейському Союзі, зростанню впливу в європейських інститутах неурядових організацій континентального й національного масштабу, які представляють інтереси соціальної сфери загалом і профспілок та роботодавців зокрема. Завдяки налагодженню механізму публічних консультацій усередині ЄС окремі громадські організації та їхні об'єднання долучені до діалогу з національними і європейськими владними структурами, сприяючи ефективнішій імплементації ініціатив та політичних курсів ЄС у своїх країнах [6].

Такі організації можуть виконувати функцію системи «раннього попередження» для європейських інститутів щодо можливого напрямку політичних дискусій у Європі. Профспілки та організації роботодавців, як частина громадянського суспільства, мобілізують населення та підтримують соціально вразливі групи, зокрема тих, хто стикається з ізоляцією чи дискримінацією. ЄС сприяє розвитку громадянського суспільства в державах-кандидатах на членство в межах їх підготовки до вступу, а Договір «Про Європейський Союз» зобов'язує Європейську комісію проводити консультації з представниками ОГС при розробленні нею законопроектів, особливо у сфері соціальної політики [7, с. 13]. Ефективність такої взаємодії визначається готовністю членів організацій громадянського суспільства, а також інших учасників процесу – представників інститутів ЄС, національних урядових органів і зацікавлених сторін – сприяти досягненню політичного консенсусу через відкриті та демократичні дискусії, а також визнавати результати ухвалених у демократичний спосіб рішень [8, с. 201–202].

Для підтримки громадянського суспільства та медіа у 2008 р. Комісія заснувала Механізм розвитку громадянського суспільства (The Civil Society Facility, CSF), а згодом – Інструмент сприяння громадянському суспільству та медіа (Civil Society Facility and Media Programme) на основі вищезгаданого CSF – комплексну фінансову програму в межах Інструменту передвступної допомоги (Instrument for Pre-accession Assistance, IPA). У 2011–2012 рр. бюджет CSF становив 40 мільйонів євро. Він фінансував досягнення трьох цілей ЄС:

1) ОГС мали скористатися покращенням правової та фінансової бази своєї діяльності на національному рівні й покращенням їх діалогу з державними установами;

2) мережі ОГС мали продемонструвати більшу, ніж раніше, відданість принципам демократичного врядування, спроможність надавати громадянам право голосу з питань суспільного значення та впливати на реформування державного сектору шляхом аналізу ситуації, моніторингу управлінських процесів політик та адвокації проєктів рішень і політик в інтересах суспільства тощо;

3) збільшення доступу до фінансових ресурсів (зокрема, внесків у натуральній формі) або експертного досвіду відомих ОГС та мереж ОГС для решти європейських масових організацій та громадських ініціатив [9]. У 2014–2020 рр. ці ініціативи продовжувались у межах програми ІРА II.

У межах чинної ІРА III – нових фінансових рамок (бюджету ЄС) на 2021–2027 рр. – Європейська комісія планувала фінансувати ОГС на понад 330 мільйонів євро в межах програми CSF. За нею громадянське суспільство Європи має відіграти позитивну роль у ЄС завдяки:

- середовищу, сприятливому для діяльності громадянського суспільства;
- посиленню співпраці та партнерства ОГС та владних установами;
- посиленню спроможності та стійкості ОГС [4, с. 7].

У Повідомленні «Корені демократії та сталого розвитку: взаємодія Європи з громадянським суспільством у зовнішніх відносинах» (The Roots of Democracy and Sustainable Development: Europe's Engagement with Civil Society in External Relations) Європейська комісія визначила умови та пріоритети підтримки громадянського суспільства у сфері формування та реалізації курсу зовнішньої політики ЄС [10, с. 4]. Зокрема, для держав-кандидатів на вступ розроблено детальніший механізм оцінки та сприяння розвитку громадянського суспільства – «Керівні принципи підтримки ЄС громадянського суспільства в країнах розширення на 2014–2020 рр.» (Guidelines for EU Support to Civil Society in Enlargement Countries), – у якому наголошувалося, що законодавчі ініціативи, політика та програми ЄС мають розробляти, реалізовувати, контролювати й оцінювати відкрито, прозоро та інклюзивно, ураховуючи права людини [11, с. 1, с. 3]. Аналогічне твердження повторюється в оновленому документі на 2021–2027 рр. і в Повідомленні Комісії 2018 р. «Надійна перспектива розширення та посиленна взаємодія ЄС із Західними Балканами» (A Credible Enlargement Perspective for and Enhanced EU Engagement with The Western Balkans) [12, с. 5, с. 13].

Крім того, у внутрішньому «Порядку денному кращого регулювання ЄС» (Better Regulation for Better Results – An EU Agenda) [13, с. 13] Європейська комісія підтвердила намір уважніше дослухатися до громадян і зацікавлених сторін, надаючи їм більше можливостей впливати на власну політику. Такі принципи відображені й у Консенсусі ЄС щодо розвитку (The European Consensus on Development) [14, с. 8, с. 33, с. 37, с. 39, с. 43, с. 54].

Одним із механізмів підвищення прозорості ухвалення рішень у ЄС та залучення громадян до формування його курсів політики є портал Європейської комісії Have Your Say, створений для того, щоб громадяни, підприємства та інші зацікавлені сторони могли висловлювати свої думки щодо законодавчих ініціатив, політик та регуляторних змін у ЄС. Він дає громадянам ЄС змогу: ознайомитися з пропозиціями Європейської комісії на ранніх етапах підготовки; оцінити проєкти законодавчих ініціатив, регуляторних актів та політичних стратегій ЄС; проконсультувати Комісію, заповнюючи її опитувальники або надсилаючи їй свої пропозиції; стежити за оновленнями й переглядати думки інших учасників [15]. Прикладами такого внеску в ухвалення рішень були громадські консультації з питань

захисту дітей, інтеграції систем або зворотного зв'язку стосовно правил щодо прав жертв злочинів у ЄС. Люди, які постраждали від злочинної діяльності, часто не знають своїх прав і не отримують належної підтримки чи захисту, особливо у справах між країнами ЄС.

Використовуючи «Європейську громадянську ініціативу» (European Citizens' Initiative), громадяни ЄС можуть звернутися до Європейської комісії з пропозицією щодо розробки законодавчих актів з тем, що входять до її компетенції. Для такої ініціативи необхідно зібрати не менше одного мільйона дійсних підписів громадян ЄС. З моменту її впровадження у 2012 р. започатковано понад 100 ініціатив, підтриманих більш як 18 мільйонами громадян. Їхній успіх вплинув на законодавчі пропозиції Комісії з таких питань, як доступ європейців до питної води [16] або встановлення обов'язкових цілей щодо скорочення використання хімічних пестицидів всередині ЄС [17].

Платформа залучення громадян (Citizens' Engagement Platform) створена Європейською комісією для участі громадян у дискусіях на європейському рівні щодо важливих майбутніх пропозицій, які стосуватимуться основних політик ЄС. Європейська комісія прагне дізнатися думку громадян на ранній стадії розробки (розроблення) нових політичних ініціатив, оцінюючи реакції громадян держав-членів ЄС на запропоновані нею ідеї [18].

Платформа участі дітей ЄС (EU Children's Participation Platform) – це простір для діалогу з наймолодшими громадянами Союзу, покликаний залучити їхні голоси до розроблення курсів політики на рівні ЄС. Платформа створена Європейською комісією у співпраці з Європейським парламентом та організаціями громадянського суспільства. Усі діти ЄС можуть брати участь в онлайн-консультаціях, інтерв'ю, фокус-групах, онлайн- та офлайн-зустрічах. Вони також мають право голосу щодо напрямів і реалізації діяльності Платформи [15].

Ще одним прикладом успішної ініціативи Комісії щодо залучення громадян ЄС є Конференція «Future of Europe», що тривала впродовж 2021–2022 рр. і стала унікальною нагодою для громадян держав-членів ЄС, незалежно від їх походження чи статусу, долучитися до формування майбутнього Європейського Союзу. Підсумковий звіт Конференції містив близько 50 рекомендацій і понад 300 запропонованих заходів. У звіті наголошується, що ЄС має активно сприяти екологічному та цифровому переходу, зміцненню стійкості Європи, а також усувати нерівність, забезпечуючи справедливість, сталість, інноваційність і конкурентоспроможність європейської економіки. Крім того, геополітичні події за межами ЄС, зокрема агресивна війна Росії проти України, продемонстрували необхідність рішучішого утвердження ЄС своїх цінностей і стандартів на глобальній арені [19].

Європейський парламент, Європейська рада та Європейська комісія зобов'язались опрацювати й урахувати рекомендації, що надали громадяни в межах своєї сфери компетенції та відповідно до Установчих договорів ЄС. Окремі громадські ініціативи лягли в основу робочої програми Європейської комісії на 2023 р. [20].

За результатами конференції Future of Europe аналітики мережевого центру у сфері зовнішньої політики й міжнародної безпеки «Рада зовнішньої політики «Українська призма» наголошують на відновленні імпульсу до посилення демократичної участі громадян ЄС у формуванні майбутнього Союзу, що позначилося на всіх його ключових інститутах [21].

Підсумковий звіт конференції Future of Europe містив, зокрема, питання демократизації обрання президента/ки Європейської комісії та заклик до створення спеціального фонду для підтримки онлайн- та офлайн-форм взаємодії між громадянами ЄС – програм обміну, дискусійних панелей і зустрічей як короткострокового, так і довгострокового характеру – з метою посилення європейської ідентичності. Водночас поряд із певними

досягненнями згадана конференція мала недоліки. Зокрема, експерти Ради зовнішньої політики «Українська призма» висловили занепокоєння тим, що за відносно короткий термін на конференції розглянуто занадто багато проблем, а це могло вплинути на якість її дискусій. Також окремі інституції ЄС та експерти, які модерували роботу груп на цій конференції, могли спрямовувати дебати в бажаному саме для цих експертів руслі. Тому попри певні досягнення, конференція Future of Europe залишила без належного розгляду низку критично важливих питань, зокрема відсутність глибших політичних реформ у ЄС. Також не справдилися очікування, що Конференція допоможе сформувати єдиний підхід інститутів ЄС щодо його майбутнього та шляхів розвитку. Проблема демократичної підзвітності в ЄС зберігається тривалий час, а розрив між громадянами Союзу та його інститутами в Брюсселі зростає [21].

Водночас ці виклики (дефіцит демократії та ефективність урядування) не унікальні для Європейського Союзу, а лише ілюструють ширшу глобальну деструктивну тенденцію. Сучасні демократичні країни стикаються з такими викликами, як: зростання екстремізму, погрози журналістам, втручання у вибори, поширення інформаційних маніпуляцій та різні форми гібридних загроз тощо. Ці загрози посилюються цифровізацією всіх сфер життя людства, яка дає змогу глобальне поширення дезінформації з безпрецедентною швидкістю.

Із відродженням популізму та поширенням євроскептицизму європейські цінності, задекларовані десятиліття тому, ставляться під сумнів. Зокрема, із появою вимог щодо відновлення національних кордонів та економічного протекціонізму всередині ЄС його «чотири свободи» (вільний рух товарів, послуг, капіталу та людей) та мультикультуралізм опинилися під загрозою.

Паралельно із цим зростає поширення фейкових новин, що має прямий вплив на діяльність організацій громадянського суспільства: їх репутація дедалі частіше ставиться під сумнів з боку влади, а тиск на їхню діяльність посилюється – у Західній Європі він проявляється в зменшенні обсягу коштів, доступних для фінансування адвокаційної діяльності громадянського суспільства, у Центральній та Східній Європі під загрозою перебувають основні свободи, особливо свобода зібрань і вираження поглядів, головні для роботи ОГС. На шкоду громадянському суспільству подеколи діють навіть журналісти. Зокрема, прагнучи охопити якомога більшу аудиторію «хайповими» (як найскандальнішими, так і найуспішнішими) історіями з досвіду ОГС, журналісти неоднозначно впливають на престиж громадянського суспільства в Європі.

Отже, громадські організації змушені адаптуватися до цих нових викликів, зокрема, активізуючи інформаційно-просвітницьку діяльність. Використовуючи у своїх адвокаційних кампаніях соціальні мережі та PR-стратегії, вони змінюють методи роботи, досліджують нові можливості та запроваджують громадянську освіту. Завдяки цьому громадяни отримують навички формування власних переконань і критичного мислення, залучення до процесів управління. Важливо, щоб люди знали не лише про доступні їм інструменти участі в ухваленні рішень, а й про потенційні загрози для прав людини, зокрема щодо безпеки їхніх даних, конфіденційності та поширення фейкових новин [3, с. 21].

Оскільки в такий спосіб організації громадянського суспільства захищають демократичні системи управління та інститути ЄС, Європейська комісія у своїй робочій програмі на 2025 р. пообіцяла посилити підтримку й захист громадянського суспільства та розширити його можливості [22, с. 9], щоб зміцнити громадянське суспільство ЄС як інструмент захисту демократії в Європі.

Позитивом для європейського громадянського суспільства є плани Європейської комісії опублікувати Стратегію європейського громадянського суспільства в третьому

кварталі 2025 р. Представник Європейського громадянського форуму зазначив, що Стратегія громадянського суспільства стане головною віхою в зобов'язанні Європейської комісії будувати демократичну стійкість країн-членів Союзу. Організації громадянського суспільства і правозахисники важливі для забезпечення демократичної участі громадян в управлінні ЄС, оскільки охоплюють ті верстви суспільства, які розчарувалися в поточній політиці, допомагають людям отримати доступ до своїх фундаментальних прав і реалізувати їх, виносять суспільні проблеми на публічні дебати [23].

Ще 2022 р. Європейський громадянський форум разом із організацією Civil Society Europe ініціювали заклик до ухвалення Стратегії для громадянського суспільства, який знайшов підтримку серед понад 300 європейських ОГС і був підкріплений резолюцією Європейського парламенту. Тож рішення про підготовку й публікацію стратегії стало результатом багаторічної кампанії Європейського громадянського форуму, організацій Civil Society Europe, Philea та їх співпраці з Генеральним директором Європейської комісії з питань юстиції та захисту прав споживачів. Долучилися також Європейський парламент, Європейський соціально-економічний комітет та колишні політичні лідери Союзу: віцепрезидентка Комісії з питань цінностей і прозорості Вера Йоурова (2019–2024 рр.) та депутатка Європарламенту Анна Донат (2019–2024 рр.), які виступали за посилення незалежного громадянського суспільства як основного гравця у формуванні європейської політики.

Напередодні виборів до Європейського парламенту 2024 р. широка коаліція європейських організацій громадянського суспільства, створена з метою просування інтересів громадянського сектору на європейському рівні, очолювана Civil Society Europe та Social Platform, підтримала ініціативу кампанії «Громадянське суспільство за ЄС» і отримала схвалення від понад 100 новообраних євродепутатів. Також Європейський громадянський форум висловив готовність плідно співпрацювати з інститутами ЄС задля реалізації потенціалу цієї стратегії, адже незалежне й впливове громадянське суспільство є наріжним каменем функціональної демократії [23].

Висновки. Отже, громадянське суспільство в ЄС головне для підтримки демократичного характеру його врядування, соціальної інтеграції європейців та формуванні політичного порядку денного Союзу. Через це Європейський Союз розширює механізми співпраці з громадянським суспільством, використовуючи публічні консультації, програми фінансування ОГС та ініціативи на кшталт «Європейської громадянської ініціативи», Платформи залучення громадян і участі дітей ЄС, Have Your Say тощо. Досвід Конференції Future of Europe засвідчив ефективність таких ініціатив у виробленні рекомендацій для вдосконалення різноманітних курсів політики ЄС. Розвиток громадянського суспільства в ЄС залежить від здатності його учасників активно взаємодіяти з владою Союзу і його держав-членів впливати на політичний процес у межах ЄС на всіх рівнях та забезпечувати баланс (над)національних інтересів. У цьому контексті важливим є зміцнення демократичних інститутів ЄС створенням сприятливих умов для громадянської активності в межах Європейського Союзу.

Перспективи подальших досліджень. Оскільки в статті зосереджено увагу на успіхах і можливостях впливу європейських ОГС і громадянського суспільства ЄС на наднаціональні структури Європейського Союзу, корисно розглянути недоліки та проблеми такої взаємодії, а також відмінності у взаємодії органи влади Європейського Союзу з ОГС держав-членів ЄС і держав-партнерів та кандидатів на вступ.

Список використаної літератури

1. Opinion of The Economic and Social Committee on “The Role and Contribution of Civil Society Organizations in The Building of Europe”, OJ 1999 C 329/30. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51999IE0851> (дата звернення: 30.07.2025).
2. Call for Evidence for an Initiative (without an impact assessment): EU civil society strategy. URL: <https://capacitycooperation.danube-region.eu/wp-content/uploads/sites/3/sites/3/2025/07/090166e51dfac1ce.pdf> (дата звернення: 30.07.2025).
3. The Future Evolution of Civil Society in The European Union by 2030. European Economic and Social Committee. URL: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-886-en-n.pdf> (дата звернення: 30.07.2025).
4. DG NEAR Guidelines for EU Support to Civil Society in The Enlargement Region 2021–2027. European Commission. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/07b56d11-c610-44d9-9dc5-c718a1899680_en?filename=EU-Guidelines-for-Support-to-Civil-Society-in-the-Enlargement-region-2021-2027.pdf (дата звернення: 30.07.2025).
5. Finke B. Civil Society Participation in EU Governance. *Living Reviews in European Governance*. 2007. Vol. 2. URL: <https://www.europeangovernance-livingreviews.org/Articles/lreg-2007-2/download/lreg-2007-2Color.pdf> (дата звернення: 30.07.2025).
6. Ткаченко І. Громадянське суспільство і Європейський Союз: функціонування й співпраця. *Журнал Верховної Ради України «Віче»*. 2015. № 2. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/4544/> (дата звернення: 30.07.2025).
7. European Governance a White Paper. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/doc_01_10/DOC_01_10_EN.pdf (дата звернення: 30.07.2025).
8. Барановський Ф. Вплив громадянського суспільства на процес європейської та євроатлантичної інтеграції: український контекст. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2017. № 3(89). С. 198–218. URL: https://ipind.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/baranovskyi_vplyv.pdf (дата звернення: 30.07.2025).
9. Civil Society. European Commission. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/civil-society_en (дата звернення: 30.07.2025).
10. The Roots of Democracy and Sustainable Development: Europe’s Engagement with Civil Society in External Relations. Brussels : European Commission, 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0492> (дата звернення: 30.07.2025).
11. Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations. Guidelines for EU Support to Civil Society in Enlargement Countries, 2014–2020. European Commission. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/5b6e3ff5-0c7e-4168-b627-97d199548ca1_en?filename=doc_guidelines_cs_support.pdf (дата звернення: 30.07.2025).
12. A Credible Enlargement Perspective for and Enhanced EU Engagement with The Western Balkans. Brussels : European Commission, 2012. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/d5adbceb-83aa-42df-a468-d3175e340cfb_en?filename=communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf (дата звернення: 30.07.2025).
13. Communication from The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions “Better Regulation for Better Results – An EU Agenda 2015” COM (2015) 215 final. Strasbourg, 19.5.2015. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0215> (дата звернення: 30.07.2025).

14. European Consensus on Development. European Commission. URL: https://international-partnerships.ec.europa.eu/document/download/6134a7a4-3fcf-46c2-b43a-664459e08f51_en?filename=european-consensus-on-development-final-20170626_en.pdf (дата звернення: 30.07.2025).
15. Have Your Say and Its Policies. European Commission. URL: https://have-your-say.ec.europa.eu/index_en (дата звернення: 30.07.2025).
16. Information from The European Commission ECI for A Water-Smart and Resilient Europe. 11.09.2024. URL: https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2024/000010_en (дата звернення: 30.07.2025).
17. Fourth Successful European Citizens' Initiative Submitted to The Commission. European Citizens' Initiative: Latest News 06.10.2017. URL: https://citizens-initiative.europa.eu/news/fourth-successful-european-citizens-initiative-submitted-commission_en (дата звернення: 30.07.2025).
18. Citizens' Engagement Platform: Your Space to Participate in EU Policymaking. Directorate-General for Communication of The European Commission. URL: https://citizens.ec.europa.eu/index_en (дата звернення: 30.07.2025).
19. European Union. Conference on The Future of Europe. Report in The Final Outcome. 2022. 336 p. URL: <https://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20220509RES29121/20220509RES29121.pdf> (дата звернення: 30.07.2025).
20. Conference on the Future of Europe. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/conference-future-europe_en (дата звернення: 30.07.2025).
21. Кравчик В. Що змінила конференція про майбутнє ЄС? Prism UA. Рада зовнішньої політики «Українська призма». URL: <https://prismua.org/що-змінила-конференція-про-майбутнє-є/> (дата звернення: 30.07.2025).
22. Commission Work Programme 2025. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/document/download/f80922dd-932d-4c4a-a18c-d800837fbb23_en?filename=COM_2025_45_1_EN.pdf (дата звернення: 30.07.2025).
23. Press Release: In Historic Decision, European Commission Promises Strategy to Support, Protect, and Empower Civil Society. European Civic Forum. 11.02.2025. URL: <https://civic-forum.eu/press/in-historic-decision-european-commission-promises-strategy-to-support-protect-and-empower-civil-society> (дата звернення: 30.07.2025).

THE ROLE OF THE EUROPEAN COMMISSION IN SUPPORTING THE DEVELOPMENT OF EUROPEAN CIVIL SOCIETY

Yurii Tyshkun

*Lviv Polytechnic National University,
Institute of the Humanities and Social Sciences,
Department of Political Science and International Relations,
Stepan Bandera str., 12, 76014, Lviv, Ukraine*

Liliia Horbachova

*Lviv Polytechnic National University,
Institute of the Humanities and Social Sciences,
Department of Political Science and International Relations,
Stepan Bandera str., 12, 76014, Lviv, Ukraine*

The article highlights the role of the European Commission in supporting the development of European civil society, including its development within the European Union. The main directions of the European Commission's policy aimed at supporting democratic processes in the EU Member States, promoting public initiatives and involving citizens in decision-making at the European level are explored. The key documents of the European Union that define the principles of openness, accountability, efficiency and coherence in the interaction between civil society and EU institutions are examined. Particular attention is paid to the mechanisms of public consultations between EU institutions and the public, the participation of non-governmental organizations in the development of EU strategic documents. The European Commission's programs for financial support to the civil sector are reviewed, in particular the Civil Society and Media Facility (CSF), which operates within the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA). It is determined that civil society plays a key role in ensuring democratic stability in the region, social cohesion and the protection of human rights. Examples of European Commission initiatives aimed at developing mechanisms for public participation, increasing transparency in governance and protecting democratic rights through platforms such as "Have Your Say", "European Citizens' Initiative", "EU Children's Participation Platform" and "Citizens' Engagement Platform" are given. Particular attention is paid to the challenges facing civil society in the modern European context, including: the growth of Euroscepticism, the impact of information wars, populism and hybrid threats, in particular, information warfare. Prospects for the further development of civil society institutions in Europe with the support of the European Commission are identified, in particular in the context of the new European Civil Society Strategy, scheduled for publication in 2025. The need to further strengthen the partnership between EU institutions and public initiatives in order to ensure the sustainable development of democracy and civic engagement in the European Union is emphasized.

Key words: civil society, public organizations, European Commission, European Union, European institutions, democracy, decision-making.

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.10.2025

Дата публікації: 23.12.2025